

**Світлана
ЖУКОВА**

Заступник генерального
директора Національного
заповідника «Глухів»

Глухівські фотографи

Серед сотень стародавніх міст України є кілька, священних для кожного українця. Передусім це Київ – «мати городів руських», далі Галич – столиця королівства, потім – Чигирин, Батурин і Глухів – три гетьманські столиці, які підхопили естафету українського державотворення у специфічних умовах XVII-XVIII ст.

Сучасний Глухів – невеличке провінційне місто, але поняття «провінція» визначається не географічним розташуванням і адміністративним поділом, а станом духовного буття. І тоді виявляється, що з цим містом пов'язані головні події вітчизняної історії, культурного і мистецького життя.

Історики, мабуть, ще не одне десятиліття будуть вивчати феномен останньої столиці Гетьманщини. Цей феномен полягає не тільки в тому, що «Глухівський період» історії України (1708-1782) підніс наш державний устрій до найбільш демократичнішого у світі, а і в тому, що саме в цій «провінції» виникла перша співацька школа, перший професійний український театр.

За столичним статусом йшов занепад. Але в гетьманські часи Глухів накопичив стільки духовної енергії і збагатився такими культурними цінностями, що просто не мав права стати рядовим провінційним містом. Він був приречений відродитися як культурний центр.

Після селянської реформи 1861 р. десятки дрібних і середніх поміщиків стали переселятися до повітових міст. Глухів притягував до себе багатьох своєю колишньою «столичністю». Услід за господарями міняли свій спосіб життя і дворові. Саме вони долучилися

Портретне фото (лицевий і зворотний боки), зроблене у майстерні І.Д. Любомирського

до тодішньої хвилі підприємництва, відкриваючи трактири і ресторани, салони моди і фотоательє.

Талановита людина може народитися у будь-якій місцевості, але тільки окремі території можна виділити як «геогенетичні культурні зони». І тоді талантитут народжуються закономірно. Мабуть не випадково, дізнавшись про винахід фотографії у Франції і Англії, саме у Глухові наприкінці 70-х років XIX ст. фотосправа отримала не тільки широкий розвиток – вона стала справжнім мистецтвом.

Наразі важко сказати, хто був першим глухівським фотографом – паспортузберегли прізвища А. Адлера, О. Перського, Єзерського. Їх спадок – сотні фотографій кінця XIX – початку XX ст., по яких історики будуть продовжувати вивчати культуру,

родинні зв'язки, побут глухівчан.

Особливу роль у піднесенні художнього рівня фотографії відіграв Олександр Павлович Шапорін – випускник Строганівського художнього училища. Людина, що отримала таку високу освіту, не мала для себе морального права відноситися до фотомистецтва як до ремесла. Заснована ним фотостудія під скляним дахом працювала ще у 70-х роках XX ст., де ефекти освітлення досягались не включенням електроламп, а встановленням екранів затемнення.

Як правило, учні йдуть далі своїх учителів. Спочатку підмайстром, а згодом майстром і співвласником фотостудії О.П. Шапоріна працював найвидатніший фотограф Глухова того часу Ілля Давидович Любомирський,

Продовження на стор. 2

Продовження, початок на стор. 1

нагороджений золотою медаллю «За трудолюбие и искусство» і срібною медаллю у 1909 р. Ніхто із його попередників не вкладав стільки майстерності у фотофіксацію життя міста, портрети і характери його жителів. Напис на кожному знімку «негатив зберігається» говорить про повагу не тільки до своєї справи, але і до суб'єктів та об'єктів фотографії.

На питання про те, чи зберігся архів фотомайстра, поки що немає позитивної відповіді, адже він у 80-річному віці мужньо прийняв смерть у окупованому фашистами Глухові.

Після скасування непу приватні фотосалони І. Любомирського, І. Соркіна, І. Раскіна поєднали в єдину державну фотографію, куди учнями прийшли М.Гендлін, Л. Борисов, Л. Мнушкін, О.Гавриленко. Майстри передали свої уміння негативної і портретної ретуші,

Одна з перших глухівських фотографій, зроблених Єзерським

навчили лабораторним процесам друкування знімків.

Разом із фотографами-професіоналами, чий прізвища зберегли паспорту, спокійне життя повітового міста фіксували фотографи-любители, не уявляючи про те, що через століття по їх знімкам історики і краєзнавці вивчатимуть особливості архітектурних стилів і планування вулиць Глухова початку ХХ ст. Це стало можливим завдяки збереженим скляним негативам (18 x 24 см) П. Лютого, які у 2008 р. були передані до фондів заповідника колекціонером Д. Савицьким.

Фотографія – це справжнє мистецтво. Далеко не кожному, хто взяв у руки фотокамеру, вдається досягнути його вершин. Завдяки справжнім майстрам своєї справи нам дана унікальна можливість усвідомити просту істину: немає нічого ціннішого за людський талант.

Наша історія на поштових конвертах

18 квітня до Дня пам'яток історії та культури у виставковій залі Національного заповідника «Глухів» відбулося відкриття виставки «Історія та культура України на поштових конвертах». Зібрав цю колекцію Ігор Іванович Сбитний – відомий глухівський краєзнавець, дослідник, колекціонер-філателіст. Він займається колекціонуванням кілька десятиків років. Його статті з історії нашого краю (особливо цікавий останній цикл «Вулиці нашого міста») можна прочитати в газеті заповідника «Соборний майдан».

Філателія – це колекціонування і вивчення знаків поштової оплати, до яких належать марки, поштові штемпелі (календарні й спеціальні погашення), штампи, а також конверти, листівки з цими знаками, надрукованими або наклеєними.

В давні часи, до створення писемності, повідомлення передавались на словах, що не гарантувало надійності. З появою писемності новини стали передавати за допомогою «грамот» – так званих «свитков», скріплених печаткою.

Гарно налагоджений зв'язок мали найбільші держави Персія та Рим. В Європі пошта почала з'являтися близько 1500 року. Про те, що наближається поштова карета, було чути здалеку. Поштар гучно подавав сигнал у свій ріжок, і по його звуку всі повинні були уступити дорогу. З тієї пори емблемою пошти є поштовий ріжок.

Колекціонер І.І.Сбитний відповідає на запитання відвідувачів виставки

Відомо, що марки вперше з'явилися у 1840 р., а конверти – набагато раніше. Художні конверти, що представлені на виставці, як і інші матеріали з філателії, є своєрідним художнім документом епохи.

Тематичний річний план випуску марок і художніх конвертів починається складатися за рік-два до їх випуску. У формуванні плану беруть участь наукові заклади, музеї, громадські організації. Наш заповідник також щороку надає свої пропозиції до цього плану. В них відображаються знаменні події, ювілейні дати щодо персоналій, будівництва архітектурних пам'яток тощо.

Виставка «Історія та культура України на поштових конвертах» складається з 9 розділів, присвячених відомим діячам, подіям, пам'яткам, історичним містам. Для нас особливо приємним є те, що частина експозиції відображає пам'ятки архітектури, історичні події і персоналії, пов'язані з Глуховом. На деяких конвертах можна побачити оригінальні марки. На окремих конвертах є поштові штемпелі. Вони бувають календарними, першого дня, спеціального погашення. Останні найбільше цінуються у філателії, адже виготовляються за спеціальним ескізом і дійсні упродовж одного дня.

**Олександр
МІРОШНИЧЕНКО**

**Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»**

Відомо, що найбільш сенсаційні історичні відкриття були зроблені випадково. Якщо ж ти щось шукаєш, то відразу маєш зрозуміти, що слідування чітко окресленому заздалегідь плану пошуків може завести у глухий кут.

Нещодавно науково-дослідним відділом Національного заповідника «Глухів» принагідно були знайдені унікальні документи, пов'язані з історією нашого міста. В це важко повірити, але знахідка, про яку піде мова у статті, десятиліттями чекала справжніх шанувальників історії... у фондах Національного архіву в Коледж Парку (Вашингтон, США).

Виявилося, що в архіві зберігається декілька тисяч мікрофільмів з німецькими аерофотознімками часів Другої світової війни, на трьох з яких зафіксований Глухів. На першому фото зображено місто разом із передмістями (Веригіно, Червона Гірка, Усівка тощо). За нашим припущенням, знімок було зроблено в останніх числах серпня 1941 року. На ньому є декілька рукописних умовних позначок та архівний шифр документу. Два інші фото в нижніх кутках мають легенду карти, в якій вміщено логотип, номер, масштаб, дату і годину зйомки, розшифровку умовних позначок. Документи датуються 7 вереснем 1943 року. Вони представляють неабияку цінність для вивчення архітектурного розпланування міста в довоєнний період і розвіують міф про варварське знищення найкращих будинків німецькою авіацією.

Розглядаючи знімки 1943 року, можна побачити вцілілі корпуси торгових рядів, дерев'яний палац Кочубеїв, місцеву електростанцію, знаменитий Троїцький собор, Трохимівський сад, регулярну забудову вулиць і навіть залишки знаменитих островів палацово-паркового комплексу П.О. Румянцева-Задунайського. Те, що прикрашало місто століттями,

Gluchoff 1941-1943

Кадр німецької аерофотозйомки Глухова 1943 р.

було знищене не окупантами, а руками глухівчан під час післявоєнної перебудови 50-60-х років!

Порівнюючи кадри початку окупації міста у 1941 р і його звільнення у 1943 р., можна простежити зміни, що відбулися за ці роки: перепланування літнього парку на німецький цвинтар, розібрання залишків згорілої синагоги та окремих споруд на території військової частини тощо. Таким чином німецькі льотчики, фіксуючи на аерофотознімках стан окупованої території, залишили інформацію і для істориків.

За цими фотодокументами, застосовуючи сучасну супутникову навігацію, з точністю до метра відшукуються підмурки зруйнованих будинків, проглядаються обриси площ, парків, скверів, садів. Крім того, на знімках 1943 р. позначені місця розташування радянських зенітних, мінометних, артилерійських позицій,

командні пункти, стратегічні склади, мости. Це означає, що німецькі війська не планували залишати місто надовго, а тому готували контрудар. Завдяки співпраці з краєзнавцем І.І. Сбитним, який був свідком тих подій, на знімках віднайдені місця розташування багатьох утрачених об'єктів. Серед них – баня Фішкіна, механічний млин Пружанського, будинок центральної аптеки і магазину «Торгсин» та ін.

Наразі ще важко в повній мірі оцінити історичну важливість віднайдених німецьких знімків, які поки що є єдиним картографічним матеріалом, що достеменно відображає традиційну забудову Глухова кінця XIX – першої половини XX ст. Відомо, що німецька аеророзвідка проводила зйомку багатьох населених пунктів нашого краю, яка може стати неоціненним джерелом вивчення регіональної історії.

Юрій
КОВАЛЕНКОЗавідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»

Відомо, що під Глуховом у вересні 1941 року було підбито кілька радянських танків. Три з них стояло уздовж старої Києво-Московської дороги, яку ще називають Есманським шляхом. Зі слів старожилів, це було два танки KV-1 та одна «тридцятьчетвірка».

Мова піде про танк, який стояв біля урочища Неродине. Пам'ятаю, що ще у дитинстві бабуся мого товариша якось розповіла історію, яка на все життя запала в душу. Коли почалась війна, їй було 10-11 років. Восени 1941 року вона разом з батьками йшла Есманським шляхом на престольне свято до села Горілого. За Глуховом біля самої дороги стояли підбиті танки. Підійшовши до того, який стояв найближче до дороги, дівчинка заглянула всередину й похолола від жаху: вона побачила там мертвих танкістів, тіла яких повністю обгоріли...

Досліджуючи територію поблизу неродинського яру, ще на початку 90-х років XX ст. глухівський пошуковий загін «Обеліск» чітко локалізував місце, де стояв підбитий танк. На невеличкій ділянці було знайдено деталі двигуна та ходової частини, фрагменти акумулятора, шматки броні, котки, кілька понівечених запасних дисків від кулемета ДТ, розірвані боеприпаси, завдяки яким вдалось установити марку радянського танка. Ним дійсно виявився KV-1. В це важко повірити, але земля на місці трагедії зберегла запах солярки й була масляниста на дотик.

Найціннішими знахідками, як нам

KV-1 під номером 100 Знайдено унікальні фотографії підбитого під Глуховом радянського танка

Танк KV-1 після підриву

Солдати 2-ї танкової групи Гудеріана на Есманському шляху. Жовтень 1941 р.

Танк KV-1 з бортовим номером 100. Есманський шлях, урочище Неродине

тоді здалося, були командирське сидіння та замок від танкової гармати. Ще тоді жителі с. Хотминівки розповідали, що після війни під Неродиним була могила, яку через кілька років перенесли на місцеве кладовище, перепоховавши з неї трьох бійців. Ця інформація наштовхнула «обелісківців» на роздуми. Якщо вважати, що це був загиблий екіпаж танка, то не вистачало ще однієї людини, бо кількість танкістів у KV-1 – 4 чоловіки. Наші сумніви розвіялись через кілька років, коли під час чергового виїзду-розвідки буквально за кілька метрів від місця, де колись стояв підбитий танк, були виявлені рештки ще одного танкіста. Збереглися залишки обвугленої уніформи, кирзових чобіт та сумки, схожої на санітарну. В сумці

Німецькі мотоциклісти оглядають підбитий радянський танк. Зима 1941-1942 рр.

Німецькі піхотинці позують на фоні підбитого КВ-1

Під час зупинки колони автомашин німецькі солдати з цікавістю розглядають розбиту ворожу техніку

знаходилось три зошити.

З появою Інтернету відкрились нові можливості у пошуку інформації. Нещодавно ми натрапили на фото танка, підбитого під урочищем Неродине. Більше того, знімків виявилось

майже два десятки! Всі вони зроблені німецькими солдатами. Так як танк стояв обабіч важливої транспортної артерії – старого Києво-Московського тракту, то повз нього безперервно рухались німецькі колони. Звісно, кожен

Бронепробійний снаряд, що застряг у кормовій частині танка

окупант, якщо мав таку можливість, вважав за потрібне «клацнути» на фоні підбитого радянського танка.

Знімки легко можна поставити у певному хронологічному порядку. На першому фото танк ще повністю цілий. На його башті добре видно номер 100. На інших двох знімках, зроблених з різних ракурсів, танк стоїть вже з відірваною баштою, яка знаходиться поруч. Видно, що танк щойно підірвали – зсередини вальє густий чорний дим. На наступних кадрах солдати Вермахту позують біля понівеченої трофейної техніки у різні пори року – і в останні погожі дні осені 1941 р., і взимку, і влітку, адже на деревах видніється густе листя.

На одному зі знімків бачимо бронепробійний снаряд, який застряг у кормовій частині танка. Ця деталь привернула увагу тому, що раніше нам вже доводилося чути про неї від одного з глухівських краєзнавців-старожилів – Володимира Ткаченка. Він розповідав, що ще хлопчиком бачив біля Есманського шляху підбитий танк зі снарядом у задній частині. Хлопцеві надто вже кортіло його витягти, але всі спроби виявились марними – снаряд не піддався...

Фотографії, знайдені в Інтернеті, важливі не тільки як ілюстративний матеріал, а є ще й цінним джерелом історичної інформації. Детально переглядаючи кожний знімок, можна встановити підрозділи як Червоної Армії, так і Вермахту, які брали участь у бойових діях і певний час дислокувалися у Глухові чи проходили через нього маршем. На одному фото видно автомобіль з літерою G, яка є розпізнавальним знаком 2-ї танкової групи Гудеріана. Деякі з фотографій мають підписи із зазначеними номерами полків, дивізій і т. д.

Подальша доля танка достеменно невідома. Його, за розповідями місцевих старожилів, десь на початку 1950-х років розібрали й вивезли на металобрухт. Наразі у руках спеціалістів знаходяться окремі деталі танка, які після реставрації та консервації будуть виставлені на загальний огляд.

Надія
ЗАЙЦЕВАНауковий співробітник
Глухівського міського
краєзнавчого музею

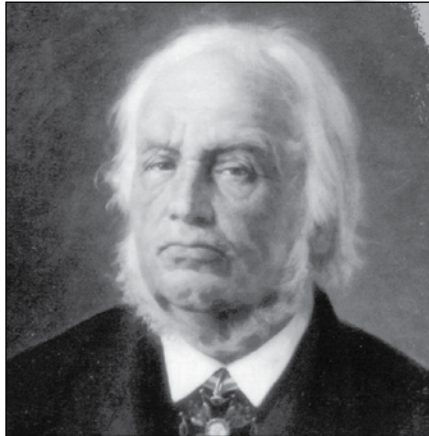
Почесні громадяни Глухова

У Глухові широко відомі своєю активною життєвою позицією, вагомим внеском у розвиток міста Герой трьох держав М.І. Жужома, академіки Ю.С. Шемшученко, М.П. Ситник, М.С. Вашуленко, народний депутат України А.Л. Деркач, колишній міський голова, нині заступник голови облдержадміністрації М.А. Деркач, народна артистка СРСР, народна артистка України А.М. Роговцева, начальник Глухівського району електричних мереж Г.О. Ткаченко, депутат одинадцяти скликань районної та міської рад М.П. Кужіль, колишній перший секретар райкому партії І.М. П'явка. Отримання ними звання почесного громадянина міста є визнанням особливих заслуг перед громадою.

Історичним попередником почесного громадянства був стан іменитих громадян, виділених Катериною II у Жалуваній грамоті 1785 р. Це був прошарок міського населення, до якого входили особи вільних професій (дипломовані вчені, художники, музиканти), і вищий прошарок буржуазії (оптові торговці, заможні банкіри та підприємці) зі способом життя, подібним до дворянського.

Указом від 1 січня 1807 р. звання іменитих громадян було скасоване для купецтва й збережене лише для вчених і художників. Відтак купецтво частково знову прираховувалося до класу міщан або сільських обивателів і підлягало рекрутській повинності, подушному податку і тілесному покаранню. В результаті держава втрачала підтримку купецтва, що спонукало міністра фінансів Е.Ф. Канкріна в 1827 р. вийти з поданням про встановлення особливого почесного громадянства, що й було здійснено царським маніфестом 10 квітня 1832 р.

Почесне громадянство являло собою прошарок між дворянством і купецтвом, за допомогою якого уряд намагався підтримати найбільш ініціативних представників підприємців та купців, задовольняючи їхні амбіції й заохочуючи до доброчинної діяльності. Почесне громадянство було особисте (поширювалося тільки на дану особу та його дружину) і потомствене (належало всім членам родини). Як те, так і інше здобувалося по праву народження чи всиновлення шляхом особистого прохання про прирахування до почесного громадянства або за поданнями відповідних міністрів із врахуванням особливих заслуг. За статистичними даними 1860 року в м. Глухові проживало

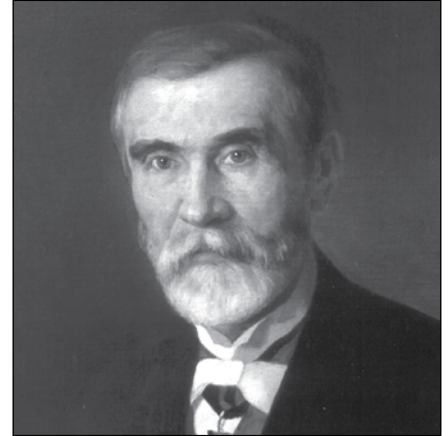
Артемій Якович Терещенко

29 особистих почесних громадян.

Крім «загальноімперського» почесного громадянства існувало звання почесного громадянина міста. Хоча воно й не регулювалося законодавчо, але було досить широко поширене в Росії. Звання почесного громадянина міста надавалось за клопотанням міської думи й було виявом особливої вдячності і подяки громади за діяльність на користь міста, а також даниною поваги до людей, що мали особливі заслуги.

В Російському державному історичному архіві зберігаються справи з клопотаннями міських органів влади та укази імператора про присвоєння звань почесних громадян міст, серед яких і документи про почесних громадян Глухова. Так указом від 25 липня 1862 р. за успішну діяльність звання потомственого почесного громадянина міста Глухова отримав купець 1-ї гільдії Артемій Якович Терещенко. Упродовж 1842-1845 рр. Артемій Якович був бургомістром Глухівського магістрату, з 1846 р. – старою Анастасіївської церкви, побудованої стараннями гетьманши А. Скоропадської і сильно пошкодженої пожежею 1784 року. Саме пожертвування А.Я. Терещенка (4 тис. руб.) дали можливість відродити храм і відновити богослужіння.

Підприємницька та благодійна діяльність його синів Ніколи і Федора не залишилася поза увагою сучасників і нащадків. У 1861 р. Нікола Артемійович отримав срібну медаль «За старання» на Станіславській стрічці та «Височайшу подяку за пожертвування в 1860 році». Більше 20-ти років він очолював глухівське міське самоврядування. Федір Артемійович також обирався старшим бургомістром магістрату, півроку заміщав старшого брата на посаді міського голови,

Нікола Артемійович Терещенко

був мировим суддею. Коштом родини Терещенків у Глухові були побудовані дитячий притулок, міське трикласне училище, ремісниче училище, жіноча гімназія, пансіон чоловічої гімназії, лікарня св. Єфросинії, три корпуси земської лікарні, міський банк, Трьох-Анастасіївська церква.

Виявом особливої поваги до Ніколи Артемійовича було не тільки встановлення йому в 1909 р. пам'ятника, а й клопотання міської влади про присвоєння звання почесних громадян Глухова його сину Олександру Ніколовичу та онуку Михайлу Івановичу, що було підтверджено указом імператора.

Відомо, що у 1864 р. звання почесного громадянина Глухова було присвоєно чернігівському губернатору князю Сергію Павловичу Голіцину (1861-1863 рр.), а указом імператора від 1875 р. це звання отримав тодішній міністр народної освіти граф Дмитро Андрійович Толстой. Саме він вирішив долю першого в Україні учительського інституту, задовольнивши прохання уповноважених Глухівського земства гласних Н.А. Терещенка та Ф.Д. Красовського про відкриття вищого навчального закладу в Глухові.

У 1889 р. почесним громадянином міста став гласний Глухівської міської думи, мировий суддя Олександр Павлович Трофименко – відомий підприємець, садовод, який крім того займався доброчинними справами, підтримуючи, перш за все, навчальні заклади.

Буремні події початку XX ст. перервали на тривалий час традицію відзначення почесним званням кращих громадян міста. Її відновлення говорить про те, що і в наш час є люди, які здатні на шляхетні вчинки і готові прийти на допомогу.

**Олена
ОНОПРИЄНКО**

Головний зберігач фондів
Глухівського міського
краєзнавчого музею

Сумщина – партизанський край. У роки Великої Вітчизняної війни на її території було сформовано 6 партизанських з'єднань під командуванням С.А. Ковпака, А.М. Сабурова, Я.І. Мельника, М.В. Таратути, Л.Я. Іванова, М.І. Наумова.

Особливістю північно-західних районів, де восени 1941 р. почали формуватися партизанські загони, було те, що тут проходили важливі залізничні комунікації (Конотоп – Брянськ, Конотоп – Ворожба – Харків, Ворожба – Курськ, Ворожба – Зерново) та шосейні дороги (Гомель – Курськ – Орел, Київ – Москва), а великі лісові масиви допомагали партизанам маневрувати та розвивати бойові дії проти німецько-фашистських загарбників.

22 вересня 2001 року, в день 60-ї річниці від початку підпільного та партизанського руху в Україні в роки Великої Вітчизняної війни, вперше відзначався День партизанської слави. 6200 партизанських загонів і підпільних груп, що об'єднували майже мільйон народних месників, завдавали відчутних втрат гітлерівським військам на окупованій території, сприяючи просуванню частин і з'єднань Червоної Армії на захід. За мужність і героїзм 200 тис. партизан і підпільників були нагороджені орденами і медалями, 223 визнані гідними звання Героя Радянського Союзу, і серед них – командир легендарного партизанського з'єднання С.А. Ковпак, 125-річний ювілей від дня народження якого цього року відзначається на державному рівні, та командир Глухівського партизанського загону П.Л. Кульбака, 110 років від дня народження якого виповниться 8 липня.

Все менше залишається учасників тих подій, тому особливо цінними стають свідчення ветеранів, які без прикрас та політичних нашарувань показують одночасно героїзм і трагізм партизанського життя. У фондах Глухівського міського краєзнавчого музею зберігаються спогади партизанів, зокрема коменданта Хінельського аеродрому Феодосія Павловича Січкаря, які ми і пропонуємо читачеві.

У районі Хінельських лісів Ямпільського району Сумської

Партизанські будні

області ситуація восени 1942 р. залишалася складною. На Сумщині сконцентрувалися резервні війська противника і його продовольчі бази. Для охорони комунікацій і баз німецьке командування збільшило гарнізони в районних центрах і великих населених пунктах. Організовувались засідки на невеликі партизанські загони та диверсійні групи, продовжувався терор проти місцевого населення.

Першочерговим завданням партизан при виході із Брянських лісів стало знищення гарнізонів ворога в районних центрах і великих населених пунктах, щоб дати можливість диверсійним партизанським групам підійти до залізничних комунікацій. Перш, ніж проводити бойові операції, необхідно було організувати побут партизанського з'єднання. У жовтні 1942 року в п'яти кілометрах північніше від села Хінель розгорнулось будівництво табору. Навколо нього було вирішено створити 2 лінії оборони, адже ворог міг в будь-який момент кинути сили на прочісування лісу. Перша лінія оборони повинна була проходити по південній частині лісу на підступах до бази, друга – навколо табору. В листопаді 1942 р. лінія оборони і табір в основному були збудовані (45 землянок, 36 дзотів навколо табору, 15 дзотів і окопи першої лінії оборони).

Одним із важливих умов функціонування партизанського з'єднання був зв'язок з УШПР, отримання зброї для партизан, вивезення в тил поранених і хворих бійців, а також членів їх родин. Для цього був побудований партизанський аеродром. «Для посадки и взлета самолетов готовили полосы, утрамбовывая снег деревянными «утюгами» и санями. Завозились дрова для костров. Штат аеродрома состоял из коменданта и отделения обслуживания. Этим отделением командовал Г.В. Прохода. В его подчинении было 4 человека, 1 подвода и ракетница с ракетами разных цветов. Подвозили раненых и семьи к самолетам для эвакуации, не обращая внимания на погоду».

Незважаючи на сніжну зиму 1942-1943 рр., аеродром діяв безперебійно. Місцеве населення щоразу після снігопадів, наражаючись на небезпеку,

працювало на аеродромі, а якщо ж виліт літака був неможливим, переховувало у своїх оселях поранених партизан та членів їх сімей. «Хозяйки домов поселка Водянки принимали раненых и семьи предназначенных для эвакуации. В этом вопросе никогда недоразумений не было».

Для забезпечення партизанів продуктами першої необхідності створювалися спеціальні загони, які мали до зими закласти необхідні продовольчі та фуражні бази. Керував господарською частиною загону П.П. Фесюн. До обов'язків бійців господарської частини з'єднання входило забезпечення партизан м'ясом і молоком. Для цього утрималось 100 голів худоби. Головним продуктом поряд із м'ясом залишався хліб. Збирання пшениці було найбільш небезпечною і копіткою справою. Працювали здебільшого вночі під «носом» у ворожих гарнізонів. Щоб відвернути увагу від напруженої праці заготівельників, з протилежного боку поля партизани вчиняли стрілянину, яка не вщухала до ранку. Такі вилазки не завжди закінчувались успішно. Якщо на полі ворог помічав рух, розгортався бій. Інколи замість снопів звідти вивозили вже поранених і загиблих партизан. У разі розгромлення німецького продовольчого складу частина хліба йшла партизанам, а решта роздавалась населенню. Для молотби будували млин на кінній тязі. Він працював добу. Борошно віддавали домогосподаркам навколишніх сіл, які по 2-3 рази на день пекли хліб. Сіль у лісі цінувалась на вагу золота – її добували будь-якою ціною.

Життя і побут партизан повністю залежали від їх самих. Місцеві жителі проводили диверсійну і агітаційну роботу, а враховуючи їх роль в господарському забезпеченні партизан, можна говорити, що війна була народною. «На Водянке для партизан был дорогой человек Н.В. Татарусов, он был хорошим сапожником. Ночи не досыпал, все время был занят ремонтом и пошивкой обуви бойцам. Сколько благодарности он получал от партизан за отличную работу».

Без допомоги населення партизани не тільки не змогли б проводити свої військові операції, а й просто існувати у важких умовах повсякденного життя того часу.

Вторник, 18 июля 1917 г.

ЗЕМЛЯ И ВОЛЯ

Временная цена номера 5 коп.

ГЛУХОВСКАЯ ЖИЗНЬ

Свобода, равенство и братство № 66

Ежедневная (кроме дней послепраздничных) демократическая газета.

СЕМЬ НЯНЕК

На городских заборах расклеены списки кандидатов в гласные будущей Думы. Всех списков – семь. Самый любопытный из них – второй, так называемый «мухинский». Составлен он «с бору да с сосенки». Очевидно, г. Муха, как идущий «коренником» в этом списке, предполагает, что нередко «пристяжные» вывозят телегу, попавшую в беду на сухое место. Можно однако предполагать, что воз вдруг опрокинется на косогор... Почти то же, но в более решительной форме, можно сказать по адресу списка № 6 – от «союза домовладельцев», бывших когда-то «отцами города» и не ударивших палец о палец в заботах о нуждах городских. Назвать истинно демократическим можно лишь списки № 4 и № 7 – от «объединенных» и «украинских» социалистов. Здесь дисциплине и внутренней консолидации, организованности отпущено первое место, – и потому люди, идущие по этим спискам, никогда не попятятся назад, никогда не предадут народного дела ради личных интересов или интересов ничтожной кучки себялюбцев. И если город хочет видеть свою первую Думу демократической и дисциплинированной, он обязан голосовать за искренних защитников своих – социалистов, за списки № 4 и № 7. Иначе у наших семи нянек дитя будет опять без глаза.

КАНДИДАТСКИЕ СПИСКИ

Ниже помещаем перечень кандидатов, идущих по спискам № 3, 4 и 7.

Список № 3

группы евреев гор. Глухова
Самуйлович Мендель-Самуил Беркович (Терещенковская) Гинзбург Зиновий Львович (Терещенковская), Пиндрик Айзик Мордухов (Веригин), Лифшиц Самуил Абрамович (Красная Горка), Айзенштадт Исаак Янкелев (Институтская), Письменный Абрам Самуйлович (Киево-Московская), Пиндрик Хаим Абрамович (Вальный пер.), Руцкий Мендель Лейбов (Институтский пер.), Милославский Залман Берков (Красная Горка), Каплунов Вульф Юдов (Вознесенская), Воловик Гиля Вульфов (Терещенковская).

Список № 4

объединенных социалистических партийных организаций Российской Социал-Демократической Рабочей партии, Партии Социалистов-Революционеров и «Бунда»
Трофименко Александр Павлович (Киево-Московская), Персидский Семен Ивановач (Спасская), Махлин Залман Зусетич (Сусанинская), Кадыгровов Иосиф Семенович (Киево-Московская), Юдкевич Аврам Залманович (Институтская), Литвинов Алексей Петрович (Синявка), Засельский Залман Мошешев (Красная Горка), Литовченко Иван Кононович (Клубный пер.), Батицкий Виктор

Васильевич (Вознесенская), Иванов Дмитрий Павлович (Терещенковская), Капелько Алексей Сергеевич (Усовка), Литвинова-Гинзбург Вера Алексеевна (Синявка), Хоменко Владимир Яковлевич (Управление Воинского нач.), Лемеш Афанасий Сильвестрович (115-я команда), Остапенко Яков Сергеевич (Киево-Московская), Осадчий Прокофий Константинович (Вокзал), Нарбут Владимир Иванович (Киево-Московская), Королевская Екатерина Михайловна (Румянцевская площадь), Садовничий Михаил Максимович (Караульная ком.), Будкевич Арсений Семенович (114 коман.), Фонталин Николай Константинович (Сусанинская), Козлов Осифан Никитич (х. Литвиновщина), Власов Георгий Сергеевич (Киево-Московская), Гуревич Нохим-Гейшия Залманов (Красная Горка), Дудка Григорий Степанович (Шевченковская), Куликов Николай Васильевич (Киево-Московская).

Список № 7

украинских социалистов

Коломиец Александр Павлович (Институтская), Нарбут Владимир Иванович (Спасская), Кужель Василий Харитонович (Вознесенская), Давиденко Иван Евменович (Киево-Московская).

НОВОСТИ ПО УЕЗДУ

Гурток

В с. Локотках по инициативе Т. Ковбасы организовался украинский гурток. Запись в члены идет успешно.

Арест

В минувший четверг в с. Бачевск арестован председатель Улановского волостного Продовольственного Комитета А. Фильченко. У него найдены отписки фальшивых трехрублевков.

Редактор-издатель Владимир Нарбут Глухов, электротипография А.И. Дворкина

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»
Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.
Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net
Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника
Верстка Віктора ІСАЄВА
Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»
м.Шостка, вул. К.Маркса, 69
Підписано до друку 25.05.2012 р.
Тираж — 500 примірників. Замовлення № 2391
Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА
Юрій КОВАЛЕНКО
Ірина МОШИК
Олександр МІРОШНИЧЕНКО
Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО